

SPORDISELTS «PÜSIVUS» 1921—1940.

Pärast I Maailmasõda tulid Kohila erksamad noored mehed mõttele luua oma spordiselts. Kohaliku jaamaülema Kanguri algatusel pandigi alus organiseeritud spordielule Kohilas. Seltsi põhikiri registreeriti 10. septembril 1921. a. Raudteejaama tagune karjamaa sai «Püsivuse» esimeseks spordiväljakuks.

Esimene tegevusaasta oli «Püsivusele» majanduslikult raske.

1922. a. kinkis aktsiaselts «Koil» spordiseltsile kaunist Kapamännikust maatüki normaalmõõtmetega spordiplatsi rajamiseks. Paberivabrikust sai «Püsivuse» baasettevõte.

Saadud maa-alalt tuli osa puid üles juurida ning hobustega vabriku puumäele vedada, kus need küttepuiduks saeti. Rajati jalgpalli- ja võrkpalliväljak, heite- ning hüppepaigad. Spordiväljaku äärde mändide alla ehitati riietus- ja inventariruum.

Spordiseltsi põhialaks sai jalgpall kui kõige osavõturohkem ja populaarsem spordiala toleaegses Kohilas. Harrastati veel võrkpalli, kergejõustikku, maadlust ja poksi.

Tänu jalgpalli tohutule populaarsusele sai jalgpallimeeskondki endale seltsi nime «Püsivus».

Jalgpallureid oli üllatavalt palju. Nii oli spordiseltsil kolm jalgpallimeeskonda: A- ja B-meeskond ning veel «sitarattad», kes päris meeskondadesse ei pääsenud. Nende osaks jäi vabrikutagusel karjamaal omatehtud kaltsupalli visalt taga ajada. Hiljem said just nendest poistest «Püsivuse» kõige paremad mängijad.

Harjutati igal õhtul, põhiliselt omal käel. Hiljem palkas selts Tallinnast treeneri, kes kolm korda nädalas treeninguid läbi viis. Sõidu- ja päevarahad tuli seltsil treenerile välja maksta.

Meeskonna löögijõu moodustasid paberivabriku päevatöölised. Keerulisem oli lugu võistkonda kuulunud vahetustöölistega — neil tuli mängu puhul oma vahetus töökaaslastega ära vahetada.

Varustust saadi Tallinnast. Algul oli see välismaise päritoluga, hiljem kodumaine. Pallid olid kallid ja neid kõigile soovijaile ei jätkunud. Kuid seda suurem oli mängulust ja tahe midagi korda saata.

Juba oma algusaastail saavutas «Püsivuse» jalgpallimeeskond ülemaalise kuulsuse.

1923. a. tuli Kohilasse treeneriks ja mängijaks omaaegne jalgpallikuulsus, mitmekordne internatsionaal (internatsionaalsiks kutsuti Eesti rahvusmeeskonna mängijaid) Arnold Kuul-

man, keda kutsuti «Kapsaks». Mees palgati vabrikusse ametisse, kuid tema põhitööks oli meeste treenimine Hiljem tuli tal napsitamise pärast amet maha panna, kuid jalgpallitarkusi oli ta meestele jõudnud tublisti anda.

Mängud olid pühapäeviti. Kui ei olnud vastast väljaspoolt, siis mängiti omavahel. Pidev harjutamine viis «Püsivuse» Eesti A-klassi meeskondade tasemele. Tugevamad klubid olid veel Tallinna «Kalev», «Sport», «Esto» ja «Tallinna Jalgpalliklubi». Nende mängijaist oli moodustatud ka rahvusmeeskond.

Hiljem, oma võimete tipul oli «Püsivusel» mitu korda võimalus mängida nn. maavõistluseelsetel mängudel. Selline au sai osaks ainult kõige tugevamatele klubimeeskondadele.

«Püsivuse» vanema põlvkonna alustugedeks olid vennad Aamerid Lohult, väravaht Voldemar Moor, kaitsjad Kaarel Piiskop, Johannes Pauklin, Felix Liiv, poolkaitsjad Eduard Jussi, Artur Leeman, Eduard Nimmer ja edurivimehed Johannes Jürgenson (Jürgo), Ants Ney Jaan Lepik, August Mikk.

«Püsivuse» võistlusreisid ulatusid pea kõigisse Eestimaa paikadesse, kus jalgpalli mängiti. Sõiduks kasutati vabriku veoautot. Mängiti Sindi «Kaljuga», Paide «Järvapoegadega», Tartu üliõpilasmeeskonnaga ja paljude teiste tugevate väikeklubidega.

Jalgpallivõistlused olid Kohilas oodatud sündmused. Pileteid müüdi otse mängu ajal ja saadud tulu läks seltsi fondi. Selts korraldas ka pidusid ja mängijate austamisõhtuid.

«Püsivuse» eeskujul lõid Salutaguse Pärmitehase mehed oma meeskonna «Visadus». Kahekümnendate aastate alguses olid Lohul «Loone» ja Hageris haridusseltsi juures tegutsenud spordiosakonna jalgpallimeeskond.

«Püsivuse» hiilgeajaks sai 1933. aasta, mil võideti Tallinnas väikeseltside karikas, ametliku nimega Eesti Jalgpalliliidu Auhind. Meeskonnas mängisid August Mikk, Johannes Loide (Nimmer), Voldemar Salur (Schmidt), Alfred Järvis (Jürgens), Harald Kask, Oskar Ristimägi (Kreitsberg), Rudolf Heinaru, Rudolf Schmidt, Arno Sillamäe (Stillverk), Heinrich Kalde (Kreismann), Johannes Esop. Treener oli H. Saarne (Seegner — «Seku»).

Aastate jooksul muutus «Püsivuse» meeskonna koosseis. Konkurents põhirivistusse oli tugev ja noormeestel tuli kõvasti tööd teha, et «vanakesi» välja vahetada.

«Püsivusest» said tuule tiibadesse rahvusmeeskonna mängijad Harald Kask ja Rudolf Schmidt.

«Püsivuse» jalgpallimeeskond lõpetas oma tegevuse 1945. a. Endised jalgpallurid mängisid edasi pärast sõda loodud «Kalevis». Nad olid eeskujuks paljudele uue põlvkonna mängijatele, kelle õlul oli ja on Kohila jalgpalli tänane ja homme päev.

Teiseks spordialaks, mis Kohilas noori paelus oli maadlus. Noored kogunesid kolmel õhtul nädalas vabriku kooli saali omatehtud maadlusmatile rinda pistma. Maadlusmatt oli õigesti tehtud ja kaetud suure puldanriidiga — ja oligi koht valmis, kus maadlusvõtteid õppida ja vastasel «selg prügiseks teha». Mati valmistamise juures oli nõuga abiks Kohila mõisa kärner Ara.

Pärast treeningut pesti end otse õues kaevu all või vabriku pesumajas.

Kooli saalis olid peale maadlusmati veel tõstekang ja võimlemisrõngad.

Kohila «Püsivuse» kõige väljapaistvamaks maadlejaks oli Johannes Turtso. Juba varakult kodutalus rasket maadluse tehes ja hiljem Kohila mõisa jahuveskis pomme sikutades sai temast «sulgkerge» rammumees, kes pani endast kõnelema kogu Harjumaa.

Spordiselt «Püsivus» liikmena hakkas ta võistlustest aktiivselt osa võtma. Oma esimese karika sai ta Kohila Majandusühisuselt kui aasta parim noor maadleja. Siitpeale ei olnud Kohilas ühtki maadlusvõistlust, millest Johannes Turtso osa ei oleks võtnud. Koos Turtsoiga harjutasid veel teisedki Kohila tuntud maadlejad: August Orav, Enn Urbla, vennad Laanistod, Otto ja Aleksander Pohla, Harald Miss.

Tavaliselt harjutas J. Turtso raskemate meestega sest oma kaalus talle oskuste ja jõu poolest võrdväärset vastast ei olnud. Hiljem, kui Kohilas hakkas käima treener ja spordifanaatik Artur Kukk, oli Turtso sparringupartneriks üks Harjumaa tugevamaid maadlejaid, Keilast pärit Egon Härma.

Esimesed suuremad võidud tulid Turtsole üleriiklikelt maadlusvõistlustelt, kus ta saavutas kaks auhinnakohta — nii Valgas kui Paides peetud võistlustel oli ta teine. Oma võitudega sillutas Turtso endale tee ka rahvusvahelisele areenile.

Artur Kukk organiseeris Keila spordiklubi sildi all meeskonna võistlemiseks soomlaste vastu. Sõit toimus 1934. aastal. Võistlus toimus Helsingis. Johannes Turtso võitis oma vastase Hedbergi viie minutiga. Kogu matši võitsid Eesti matimehed. Soomes võistles J. Turtso ka 1936. a. Tampere toimunud võistlustel tuli ta neljandaks.

Samal aastal sai Turtso oma kõige märkimisväärsema tulemuse — Kohilas peetud Eesti vabamaadluse meistrivõistlustel tuli ta kergekaalus kolmandale kohale. Samal võistlusel oli raskekaalu kindel võitja hilisem Berliini olümpiamängude kahekordne medalimees Kristjan Palusalu. Seega oli Kohila rahvaimaja maadlusmatt meie maadluskorüfeele üheks vaheetapiks teel olümpiavõidule. J. Turtso mälestustesse jäi K. Palusalu kui erakordselt vastutulelik ja abivalmis sportlane.

Kohe pärast «Püsivuse» spordiselti loomist toimusid Kohilas ka esimesed kergejõustikuvõistlused. Tõuke selleks andis Eesti sportlaste silmapaistev esinemine olümpiamängudel. Jüri Lossmanni, Aleksander Klumberg-Kolmpere ja Harald Tammeri saavutused olid kergejõustikku tõhusalt propageerinud ja tõstnud ta võrdväärseks raskejõustiku kõrvale.

Alates 1931. aastast võime rääkida juba pidevast kergejõustiku harrastamisest Kohilas. Tänu Artur Kuke innustusele ja korraldamisele pandi alus regulaarsetele võistlustele nii Kohilas kui väljaspool seda.

Kohilas olid kergejõustiklasteks mehed, kes silma paistnud teistelgi spordialadel. Harjutati õhtuti «Püsivuse» spordiplatsil, kuhu olid rajatud nii kaugus- kui kõrgushüppekast ning kuulitõuke- ja kettaheiterringid. Kiirjooksu tuli teha otse jalgpallimurul, sest staadionirada ei olnud. Nii jooksid Robert Minn ja Oskar Oljum 100 m vastavalt 11,8 ja 11,7 sekundiga, mis tolle aja kohta olid väga head saavutused. Head kergejõustiklased olid veel Arnold Aas, Johannes Pauklin, Ott Kullep, Rudolf Tähve, Aleksander Jürgens, Enn Urbla, Johannes Aser, Johannes Turtso jt.

«Püsivuse» väljapaistvaim kergejõustiklane oli kahtlemata treener ja võistleja Johannes Pillikse. Tema kaugushüppemark 6 m ja 96 cm oli juba kõrgeist klassist. On huvitav märkida, et peale sportimise oli J. Pillikse edukas ka kirjanduspõllul. Omal ajal sai ta tuntuks «Kapral Pensionsi lugudega», mis ilmusid ajalehe joonealusena Eerik Laidsaare nime all. Hiljem emigreerus J. Pillikse Austraaliasse, kus kirjutas jutustusi ja näidendeid. E. Laidsaar (J. Pillikse) suri 1962. aastal.

Põnevamaid sündmusi Kohila kergejõustikus oli matš Hageri sportlastega. See toimus Hageri rahvaimaja pargis 16. juulil 1933. a.

Tol ajal oli Hageri tähtsam administratiivne keskus kui Kohila. Hageri oli kuulus oma suurte kultuuritraditsioonide poolest, samuti oli ta tugev spordikants. Kõik see kokku andis üritusele nii spordiajaloolise kui kultuuriloolise tähenduse.

Mõlemas meeskonnas oli kuus meest. Et oma võistkonnale rohkem punkte tuua, tuli igal mehel võistelda mitmel spordialal.

Kohila meeskonda kuulusid Rudolf Tähve, Johannes Pauklin, Ott Kullep, Herman Sikk, Johannes Aser ja Johannes Turtso. Hageri meeskonna tuumiku moodustasid vennad Laanistod ja kõrgushüppes kaasa teinud Arved Rudi.

Huvitavas võistluses jäid peale Kohila mehed, kes ka võidukarika mälestuseks kaasa viisid.

Hiljem alevitevahelisi kergejõustikukohtumisi ei korraldatud ja viidi läbi ainult seltsisiseseid võistlusi. Peab tunnustama, et kergejõustiku harrastajaid oli vähe, selle spordialaga tegeleti teiste alade kõrvalt.

Talvel harjutati Kohila Paberivabriku kooli saalis — võimeldi ja tehti püramiide.

Talialasid Kohilas ei harrastatud, kuigi suusatamisest ja mööda jõge uisutamisest lugu peeti.

Spordiselti parimaks poksijaks oli mitmekülgne spordimees Rudolf Tähve, kel õnnestus üheksal korral tulla Harjumaa meistriks.

Lõpetuseks võib öelda, et Kohilas harrastati paljusid spordialasid, mis tol ajal noorte hulgas populaarsed olid. Kuid spordialaks number üks jäi siiski jalgpall ja seda spordiselti eksisteerimise lõpuni.